

บทที่ 7

การออกคำสั่ง (Order-Giving)

เนื้อหา

- ความสำคัญของการออกคำสั่ง
- การเตรียมการออกคำสั่ง
- ประเภทของคำสั่ง
- วิธีออกคำสั่ง
- การติดตามผล
- ข้อควรปฏิบัติและข้อควรหลีกเลี่ยงในการออกคำสั่ง

สาระสำคัญ

1. การออกคำสั่งเป็นการพูดที่สำคัญที่ต้องใช้ศิลปะและองค์ประกอบอื่น ๆ เพื่อว่าคำสั่งนั้นจะมีประสิทธิภาพ
2. การออกคำสั่งอาจทำได้ด้วยการสั่งให้ทำ การขอร้องให้ทำ การแนะนำให้ทำ และการอาสาสมัครทำเอง
3. การเลือกวิธีออกคำสั่งต้องให้เหมาะสมกับผู้รับคำสั่ง
4. การติดตามผลของการออกคำสั่งเป็นสิ่งจำเป็น
5. ภาษา น้ำเสียง และท่าทางย่อมมีผลต่อการออกคำสั่ง

วัตถุประสงค์

เมื่อให้คำสั่งประเภทต่าง ๆ แล้ว ผู้ศึกษาสามารถ :

1. ชี้บ่งได้ว่าเป็นคำสั่งประเภทใด
2. แต่งคำสั่งได้ทุกประเภท
3. อธิบายความสำคัญของการใช้น้ำเสียง ภาษา และท่าทางได้
4. บอกถึงความแตกต่างของคำสั่งที่มีการติดตามผลและคำสั่งที่ไม่มีการติดตามผล
5. ออกคำสั่งในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

บทที่ 7

การออกคำสั่ง (Order-Giving)

การออกคำสั่งหรือการพูดสั่งการเป็นศิลปะอย่างหนึ่งของการพูด ผู้ที่จะเป็นผู้บังคับบัญชา หรือผู้นำควรเรียนรู้วิธีพูดสั่งการที่มีประสิทธิภาพเพื่อว่าผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาจะได้นำไปปฏิบัติตาม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อสื่อความหมายด้วยการพูด ได้มีการพบว่าปัญหา ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาคือ การพูดสั่งการ (Order-Giving) ผู้นำเป็นจำนวนมากที่มีความคิดอ่านอย่างผิวเผิน คิดเพียงแต่ว่าสิ่งที่จะต้องทำในการพูดสั่งการก็คือ การบอกกับผู้ช่วย หรือหัวหน้าสายงานถึงสิ่งที่จะต้องจัดการทำ หลังจากนั้นก็นั่งคอยให้คนงานทำตามคำสั่ง แต่ความคิดดังกล่าวนี้มีวิธีที่จะนำความสำเร็จไปสู่ผู้บังคับบัญชา เพราะจากผลของการวิจัยนั้นปรากฏว่าคนงานไม่พอใจในการออกคำสั่งเช่นนั้น และมีการขัดขืนคำสั่ง และทำให้เสียผลประโยชน์ในธุรกิจการงานดังนั้นผู้ที่จะเป็นผู้นำ หรือผู้บังคับบัญชาจึงควรทราบกลวิธีเกี่ยวกับการพูดสั่งการที่มีประสิทธิภาพไว้

ส่วนประกอบของขบวนการพูดสั่งการมีดังต่อไปนี้

1. อำนาจในการออกคำสั่ง (Authority)

สิ่งสำคัญสิ่งแรกที่จะต้องคำนึงถึงก็คือ ตนมีอำนาจในการออกคำสั่งหรือไม่ ถ้าไม่มีอำนาจในการออกคำสั่งก็จะมีคนปฏิบัติตาม

2. การพิจารณาและเตรียม

ก่อนที่จะออกคำสั่ง ควรพิจารณาให้รอบคอบก่อนว่าคำสั่งนั้นมีเหตุผลและผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถจะปฏิบัติได้หรือไม่ถ้าคำสั่งนั้น ๆ ไม่มีเหตุผลพอ ก็จะได้ผลเต็มที่ ผู้ที่จะปฏิบัติตามก็จะพยายามหลีกเลี่ยง ฉะนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการเตรียมและพิจารณาให้รอบคอบ เพราะคำสั่งที่ออกไปนั้นย่อมเป็นเครื่องวัดความสามารถของผู้บังคับบัญชาด้วย

3. การวางแผนงาน

เมื่อมีการพิจารณาบททวนคำสั่งดีแล้วก็จะมีการวางแผนงาน การวางแผนงานมุ่งที่จะทำให้คำสั่งนั้นเป็นคำสั่งที่สมบูรณ์ (Complete) ซึ่งประกอบด้วยสิ่งต่างดังนี้

- 3.1 คำสั่งนั้นต้องการให้ทำอะไร (what) และทำไม (why)
- 3.2 จะให้ใครเป็นผู้ทำ (who) เมื่อไร (when) ที่ไหน (where) และอย่างไร (how)
- 3.3 ต้องการจำนวนเท่าใดและคุณภาพขนาดไหน (Quantity and quality)

4. ประเภทของคำสั่ง

การออกคำสั่งนั้นทำได้โดยวาจาและโดยลายลักษณ์อักษร การออกคำสั่งโดยวาจาเป็นการสื่อความหมายโดยตรง มีข้อดีทำให้ผู้ที่รับคำสั่งทราบถึงน้ำหนักคำสั่งนั้น และทราบว่าผู้ออกคำสั่งมีความประสงค์อย่างไร แต่มีข้อเสียที่ว่าผู้รับคำสั่งอาจลืมเลือนได้ ส่วนคำสั่งโดยลายลักษณ์อักษรนั้นจะคงทนถาวร ถ้าผู้รับคำสั่งไม่เข้าใจก็อาจอ่านบททวนได้

วิธีปฏิบัติอาจทำได้สองวิธีคือสั่งด้วยวาจาก่อนแล้วให้มีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรตามภายหลัง หรือบางครั้งก็สั่งด้วยวาจาเพียงอย่างเดียว มีหน่วยงานหลายๆ แห่งที่ออกคำสั่งด้วยลายลักษณ์อักษร จากนั้นก็มีการเรียกผู้รับคำสั่งมาสอบถามความเข้าใจด้วยวาจาให้เข้าใจคำสั่งนั้นเป็นรายข้อ ผู้ที่ออกคำสั่ง ควรออกคำสั่งครั้งเดียวแต่ให้ชัดเจน ควรหลีกเลี่ยงการออกคำสั่งซ้ำๆ ในเรื่องเดียวกันเพราะจะก่อให้เกิดความสับสน และทำให้คำสั่งนั้นเสื่อมความหมายลง

5. ประเภทและวิธีออกคำสั่งโดยวาจา

อาจจำแนกการออกคำสั่งโดยวาจาออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. ประเภทสั่งให้ทำ (Direct order)
2. ประเภทขอร้องให้ทำ (Request)
3. ประเภทแนะนำให้ทำ (Advice)
4. ประเภทอาสาสมัครทำเอง (Volunteer)

5.1 วิธีออกคำสั่งประเภทสั่งให้ทำ ผู้ที่ออกคำสั่งประเภทนี้มักจะเป็นผู้ที่ค่อนข้างอยู่ในระเบียบวินัยเช่นทหาร หรือผู้บังคับบัญชาที่ไม่คำนึงถึงมนุษยสัมพันธ์มากนัก ผู้สั่งมักจะออกคำสั่งโดยตรงเช่น “เช็ดโต๊ะตัวนี้” หรือ “ไปเอาแฟ้มนั้นมา” หรือ “ไปตามนายแก้วมาเดี๋ยวนี้” ฯลฯ

5.2 วิธีออกคำสั่งประเภทขอร้องให้ทำ การออกคำสั่งประเภทนี้จะก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ที่รับคำสั่ง เพิ่มความเป็นกันเอง และยังสามารถช่องว่างระหว่างผู้ออกคำสั่งอีกด้วย

ศิลปะในการออกคำสั่งประเภทขอร้องนี้จำเป็นจะต้องใช้น้ำเสียงที่สุภาพและถ้อยคำที่สุภาพ วิธีที่จะทำน้ำเสียงให้สุภาพก็คือการพูดมีหางเสียง “ค่ะ” หรือ “ครับ” หรือ “นะคะ” หรือ “นะค่ะ” หรือ “นะครับ” หรือ “นะจ๊ะ” ฯลฯ ส่วนการใช้ถ้อยคำที่สุภาพนั้นทำได้ด้วยการเลือกใช้คำในภาษาไทยที่บ่งบอกลักษณะความสุภาพเช่นคำว่า *ช่วย กรุณา ขอความกรุณา โปรด ฯลฯ* ฉะนั้นคำสั่งประเภทนี้จะออกมาอย่างสุภาพเช่น “นายป่วนช่วยเช็คโต๊ะนี้ด้วยนะคะ” หรือ “ช่วยเอาของนี้ไปเก็บแล้วช่วยเอาน้ำมาด้วยนะคะ” หรือ “กรุณาเซ็นชื่อด้วยครับ” หรือ “ขอความกรุณาทำตามที่ผมบอกด้วยครับ” หรือ “ขอความกรุณาฟังทางนี้หน่อยค่ะ.....” หรือ “เวลาจะส่งข้อสอบโปรดยกมือขึ้นด้วยนะครับ”

5.3 วิธีออกคำสั่งประเภทแนะนำให้ทำ การออกคำสั่งประเภทนี้ควรออกมาในรูปของความไม่ตั้งใจนัก อาจเรียกว่าในรูปของการขอความเห็นมากกว่าที่จะไปพูดแนะนำกันโดยตรง ๆ การออกคำสั่งประเภทนี้ให้ผลรวดเร็วเพราะตามหลักจิตวิทยาแล้ว คนเราชอบเสนอและแสดงความคิดเห็นของตนเองมากกว่ารับความคิดเห็นของผู้อื่น วิธีออกคำสั่งควรให้มีความสุภาพด้วยเช่น “ควรทำความสะอาดคู่นั้นไว้แล้วใช้ไหมนายแก้ว” หรือ “ที่จริงห้องนี้ก็คีนะแต่ถ้าได้โต๊ะอีกสักตัวคงจะดีจริงไหมล่ะนายจอน” หรือ “โต๊ะตัวนี้เหมาะจิงผมว่าหาผ้าเช็ดเสียก่อนดีไหมนะอูไร” หรือ “ผมว่าแผนที่เราทำงานรวดเร็วดี แต่ถ้ามาทำงานให้ช้ากว่านี้หน่อยคงจะได้งานมากขึ้นจริงไหมครับคุณวิชัย”

5.4 วิธีออกคำสั่งประเภทอาสาสมัครทำเอง การออกคำสั่งประเภทนี้มีลักษณะคล้ายกับว่าผู้ออกคำสั่งเปิดเผยให้ผู้รับคำสั่งทราบแนวความคิดและวัตถุประสงค์บางส่วนของตน บางครั้งอาจจะต้องพูดย้ำบ่อยครั้ง เช่น “ผมคิดว่าการทำงานให้ได้ดีจะต้องมีความตั้งใจทำงานขั้นนี้สำคัญมาก.....” หรือ “ความสะอาดของโต๊ะเป็นเรื่องสำคัญนะครับ” หรือ “ผมนี้แปลกกว่าคนอื่น ๆ ที่ว่าผมชอบให้คนที่ทำงานกับผมมาทำงานให้ทันเวลา” ฯลฯ

6. การลงมือปฏิบัติ (Action)

เมื่อพิจารณาทุกอย่างดีแล้วก็สั่งให้ผู้รับคำสั่งลงมือปฏิบัติทันที

7. การติดตามผลงาน (Follow-up)

เมื่อมีการออกคำสั่งไปแล้วก็จำเป็นจะต้องมีการติดตามผลงาน เพื่อเป็นการดูว่าคำสั่งนั้นมีการปฏิบัติหรือไม่ กล่าวกันว่าประสิทธิภาพของผู้บังคับบัญชานั้นอาจวัดได้ด้วยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคำสั่งและการปฏิบัติตามคำสั่ง

ในการติดตามผลงานนั้นอาจติดตามด้วยตนเอง หรืออาจใช้เครื่องจักรกลในการควบคุมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่าอย่างหนึ่งขึ้นไป

8. การประเมินผล (Evaluation)

พิจารณาให้เป็นธรรมชาติเกี่ยวกับส่วนประกอบของการออกคำสั่งทั้งส่วนที่เกี่ยวกับผู้ออกคำสั่ง และผู้รับคำสั่งตลอดกระบวนการทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบว่าคำสั่งออกไปนั้นมีผลมากน้อยเพียงใด อีกทั้งเพื่อเป็นแนวปรับปรุงในครั้งต่อไป

9. ข้อควรปฏิบัติในการออกคำสั่ง¹

1. ระวังถึงสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมว่าไม่เหมือนกัน คำสั่งอย่างเดียวกันอาจจะเกิดผลแตกต่างกัน

2. ไม่ควรให้คำสั่งผ่านหลายหน่วยงานเกินไป กว่าที่จะถึงมือผู้รับปฏิบัติ

3. ผู้ออกคำสั่งและผู้รับคำสั่ง ควรมีความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกันโดยเฉพาะควรหลีกเลี่ยงการออกคำสั่งผ่านหน้าซึ่งกันและกัน

4. พยายามทำคำสั่งให้มีลักษณะที่ชวนให้ผู้รับคำสั่งเห็นชอบและด้วยวิธีนิมนวลทั้งภาษาและท่าที

5. หลีกเลี่ยงการออกคำสั่งฟุ่มเฟือย หยุ่มหิมและซ้ำซาก

6. คำสั่งไม่ว่าจะโดยวาจา หรือลายลักษณ์อักษร ต้องชัดเจนไม่คลุมเครือ และต้องเป็นถ้อยคำที่ฟังหรืออ่านแล้วเข้าใจความหมายได้โดยตรง

7. พยายามให้ผู้รับคำสั่งบังเกิดความคิดริเริ่มที่ดี และสำนึกถึงความรับผิดชอบในงานนั้น ๆ ด้วย

8. ควรทำเสียงให้เป็นธรรมชาติ มั่นคง เข้มแข็งไม่ใช่อารมณ์เป็นที่ตั้ง เมื่อถูกซักถามก็ชี้แจงด้วยจิตใจอันราบรื่น ยอมรับในเหตุผลที่ดี ไม่บันดลโทษง่าย ๆ

9. ต้องแสดงละครเป็น คือต้องวางสีหน้าให้เป็นไปตามสถานการณ์ เช่นถ้าเป็นเรื่องที่รีบร้อนต้องการความรวดเร็ว ก็ควรเพิ่มพูนความเอาใจจริงเอาใจยิ่งขึ้น แต่ก็ควรที่จะคงไว้ซึ่งความเห็นอกเห็นใจต่อผู้ที่มารับงานไปปฏิบัติ

10. ควรใช้ภาษาที่สุภาพตามความเหมาะสม แต่ไม่ใช่อ่อนหวานจนเกินไปจนเสมือนหนึ่งขาดความจริงใจ และควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาตลาดหรือภาษาที่หยาบคาย

นักบริหาร หรือหัวหน้าหน่วยงานที่ได้รับผลสำเร็จจากการพูดสั่งการนั้นจะพยายามหลีกเลี่ยงการพูดออกคำสั่งโดยตรง เช่นแทนที่จะพูดว่า “นี่คุณช่วยพิมพ์งานนี้ให้หน่อย ประเดี๋ยวจะใช้แล้ว” ก็ควรจะพูดว่า “คุณ (ชื่อ) ช่วยกรุณาพิมพ์งานนี้ให้หน่อยซี เป็นงานด่วนที่จะต้องใช้อีกสักครู่ คนอื่นคงจะพิมพ์ไม่ทัน” หรืออาจจะเปลี่ยนเป็นพูดว่า “คุณ (ชื่อ) ช่วยกรุณาทำงานชิ้นนี้ให้ผมหน่อย เพราะเป็นงานด่วน ถ้าให้คนอื่นทำคงไม่ทัน”

10. ข้อควรหลีกเลี่ยงในการออกคำสั่ง

ผู้ที่ทำหน้าที่หน่วยงานควรหลีกเลี่ยงการออกคำสั่งในลักษณะต่อไปนี้

1. อย่าสั่งในลักษณะของการห้ามกระทำ เพราะทำให้ผู้ได้รับคำสั่งอยากลองดู (ตามหลักจิตวิทยาได้กล่าวไว้ว่า คำสั่งที่ห้ามกระทำนั้นเป็นสิ่งเร้าให้ผู้ที่ได้รับคำสั่งลงมือกระทำในสิ่งที่ตรงข้ามกับคำสั่ง)

2. อย่าออกคำสั่งที่ยุ่งยาก และซับซ้อนมากเกินไป เพราะจะทำให้เกิดความสับสน และจัดลำดับความต้องการของผู้สั่งไม่ได้ การออกคำสั่งจึงควรทำในลักษณะง่าย ๆ เรียงลำดับให้เป็นระเบียบ

3. อย่าออกคำสั่งที่ขัดแย้งกันเอง ควรแจ้งให้เข้าใจหากมีการเปลี่ยนแปลงบางประการเกี่ยวกับคำสั่งนั้น ๆ

4. อย่าสั่งงานให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำตามคำสั่งของตนอย่างเฉียบขาดโดยถือว่าตนเป็นผู้รอบรู้กิจการทุก ๆ อย่างแต่ผู้เดียว

5. อย่าสั่งงานแบบก้าวร้าวไว้อำนาจ โดยพยายามจะให้คนอื่นทำตามแต่อย่างเดียวหรือใช้อำนาจบังคับเอาเลย

6. อย่าสั่งงานโดยคิดว่าทุกคนจะต้องทำงานให้คุ้มกับค่าจ้าง
  7. อย่าออกคำสั่งโดยใช้ระบบวินัยและระบบทำโทษขึ้นมาอ้าง
  8. อย่าออกคำสั่งเพื่อว่าตนเองจะได้ดีหรือเด่นเพียงคนเดียวโดยไม่เปิดโอกาสให้
ผู้ใต้บังคับบัญชามีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่
  9. อย่าออกคำสั่งด้วยอารมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอารมณ์ที่ต้องการเอาชนะผู้อื่นโดย
อาศัยตำแหน่งของตนเองเป็นเครื่องบังคับให้ผู้อื่นลงมือกระทำตาม
-

สรุปเนื้อหาในบทที่ 7

1. การออกคำสั่งมีความสำคัญมาก ผู้ที่จะเป็นหัวหน้างานหรือผู้บังคับบัญชาควรเรียนรู้วิธีสั่งการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อว่างานที่ส่งไปจะมี ประสิทธิภาพ
2. เนื่องจากคำสั่งที่ออกไปนั้นเป็นเครื่องวัดความสามารถของหัวหน้างานหรือของผู้บังคับบัญชาด้วย ฉะนั้นก่อนออกคำสั่งจึงต้องมีการเตรียมว่าจะส่งใคร ให้ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ทำไม และอย่างไร
3. คำสั่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือการออกคำสั่งโดยวาจา และโดยลายลักษณ์อักษร
4. การออกคำสั่งโดยวาจาแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ประเภทสั่งให้ทำ ประเภทขอร้องให้ทำ ประเภทแนะนำให้ทำ และประเภทอาสาสมัครทำเอง แต่ละประเภทจะใช้ศิลปะและน้ำเสียงแตกต่างกันออกไป
5. เมื่อมีการออกคำสั่งไปแล้วจะต้องมีการติดตามผลงานเพื่อจะได้ทราบว่า คำสั่งนั้น ๆ มีผลมากน้อยเพียงใด
6. ผู้ออกคำสั่งควรรู้จักข้อปฏิบัติและข้อควรหลีกเลี่ยงในการออกคำสั่ง

แบบฝึกหัดการออกคำสั่ง

1. สมมติว่าท่านเป็นหัวหน้าหน่วยงานหนึ่ง ปรากฏว่าผู้ใต้บังคับบัญชาของท่านหลาย ๆ คนเข้าปฏิบัติงานสายเสมอ ให้ท่านพูดออกคำสั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าปฏิบัติงานให้ตรงต่อเวลา
2. สมมติว่าท่านเป็นหัวหน้าสายงานหนึ่ง ท่านมีงานเร่งด่วนที่จะต้องพิมพ์ให้เสร็จ ในขณะที่หมดเวลาปฏิบัติงานแล้ว ท่านจะมีวิธีพูดให้พนักงานพิมพ์ดีดลงมือพิมพ์ทันทีอย่างไร
3. สมมติว่าท่านเป็นหัวหน้าหน่วยงานหนึ่งในขณะที่เพื่อนของท่านเป็นผู้ใต้บังคับบัญชา ปรากฏว่าเพื่อนของท่านแต่งกายไม่สุภาพเรียบร้อยและกล่าววาจาไม่สุภาพ ท่านจะพูดให้เพื่อนของท่านปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบอย่างไร
4. ในขณะที่ท่านกำลังปรึกษาเรื่องงานกับเลขานุการ ณีของท่านปรากฏว่าเพื่อนของท่าน (ทำงานที่อื่น) ได้แวะเยี่ยมท่าน ท่านจะสั่งให้เลขานุการ ณีของท่านออกไปนอกห้อง และจัดเครื่องดื่มต้อนรับแขกของท่านอย่างไร
5. สมมติว่าท่านเป็นผู้บังคับบัญชา (หญิง) หน่วยงานหนึ่ง ท่านต้องการคนงานจำนวนหนึ่งช่วยจัดสถานที่ในงานฉลองวันเกิดที่บ้านท่านท่านจะมีวิธีสั่ง :
  - ก. เลขานุการของท่านอย่างไร
  - ข. คนงาน (ในกรณีที่ไม่มีเลขานุการ) อย่างไร
6. ในกรณีต่อไปนี่ท่านจะมีวิธีออกคำสั่งอย่างไร :
  - ก. สั่งให้คนใช้น้ำนำดื่มให้ท่านและเซ็คตรด้วย
  - ข. สั่งให้ผู้ที่มารับบริการเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง
  - ค. สั่งให้ผู้ที่เข้าไปในบริเวณสระว่ายน้ำถอดรองเท้า
  - ง. สั่งให้พนักงานอย่าส่งเสียงดัง
  - จ. สั่งให้ผู้เข้าสอบแข่งขันแก้ไขข้อสอบหน้าสาม วรรคสอง บรรทัดแรกจากคำว่า “มาตรฐาน” เป็น “มาตรฐาน”
  - ฉ. สั่งให้สมาชิกที่เข้าประชุมแสดงบัตรและเซ็นชื่อ
  - ช. สั่งหยุดทำงาน 3 วัน (สมมติเหตุผลเอาเอง)
  - ซ. สั่งให้ปฏิบัติงานในวันหยุดราชการ 2 สัปดาห์ (สมมติเหตุผลเอาเอง)

(เอกสารอ่านประกอบ)

เดินตามรอยเท้าผู้ใหญ่มากเกินไป ไปพูดขัดเขาทำไมจิตใจเขา*

การทำอะไรต่าง ๆ ถ้าทำตามระเบียบแบบแผนหรือตามตัวอย่างผู้อื่นที่ทำมาแล้วอย่าง
ที่เรียก “เจริญรอยพระบาทพระศาสดา” แล้วก็เป็นการปลอดภัย ไม่มีการตำหนิตินหรือแคะ
ไต่ไต่ สมกับที่คนโบราณชอบพูดกันและคนสมัยนี้ส่วนมากก็ยังนิยมถือเอาเป็นคติว่า “เดินตาม
ผู้ใหญ่มากเกินไป” การทำอะไรที่เป็นการนอกกลุ่มนอกทางผิดแปลกไปกว่าประเพณีนิยมหรือ
สมัยนิยมแล้ว มักทำให้ผู้ที่กระทำไปนั้นเป็นเป้าของสายตาและเป็นจุดรวมของการตำหนิติน
ของคนทั่ว ๆ ไป ทำให้นึกถึงภพชาติฝรั่งบทหนึ่งซึ่งกล่าวว่า “ไอ้โง่เลือกเข้ามาในเมื่อเทวดายังคร้ามองค์
(Fools rush in where angels fear to tread) คนอังกฤษส่วนมากเมื่อจะตำหนิตินการกระทำ
ของบางคน ก็มักจะอาศัยให้เหตุผลแต่เพียงย่อ ๆ ว่า “ไม่มีใครเขาก่อนอย่างนั้น” เพื่อประกอบ
เป็นหลักฐานว่า การที่ทำไปนั้นเป็นของผิดและการติเตียนของตนถูกแล้ว

ขนบธรรมเนียมเป็นของเกิดง่ายแต่ตายยาก เมื่อพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 8 หรือดยุกออฟ-
วินเซอร์ยังดำรงตำแหน่งเป็นสมเด็จพระยุพราชเจ้าแห่งเวลส์อยู่นั้น พระองค์ทรงเป็นที่นิยมอยู่
ในหมู่สาวชาวอังกฤษยิ่งนัก ไม่ว่าจะทรงทำอะไรให้นอกเหนือจากจารีตแบบแผนที่มีอยู่แล้ว
ก็มักจะมีผู้ปฏิบัติตามทันที ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ๆ เช่นตามธรรมเนียมการแต่งเครื่องราตรีน้อย
อย่างที่เราเรียกว่า “ดินเนอร์แจ็กเก็ต” หรือที่คนอเมริกันเรียกว่า “ทักซีโด” นั้นก็ใช้เสื้อเชิ้ตปก
แข็งกันทั่วไป แต่พระองค์ทรงใช้เสื้อเชิ้ตขาวธรรมดาปกอ่อนแทน ก็ทำให้มีผู้เห็นว่าทรงนำ-
สมัยเลยถือเอาเป็นแบบอย่างต่อไปก็มี เมื่อได้เสวยราชย์แทนสมเด็จพระชนกนาถแล้ว ได้ทรง
ปราศรัยกับประชาชนทางวิทยุเป็นครั้งแรกก็ได้ทรงนำเอาศัพท์อเมริกันที่เรียกวิทยุว่า “เรเดียว”
เข้ามาใช้แทนคำว่า “ไวร์เลสส์” ซึ่งเป็นคำสามัญที่ชาวอังกฤษนิยมเรียกวิทยุกันเพียงเท่านี้ก็ทำ
ให้บางคนชอบเพราะเห็นว่าเหมาะสมกับลัทธิประชาธิปไตยแต่บางคนก็รังเกียจ เห็นว่าพระเจ้า
แผ่นดินทรงนิยมใช้คำที่ “ผู้ดีสมมติ” เรียกว่าเป็นคำ “ไพเราะ” หรือคำ “ตลาด” ไป

---

* สุกิจ นิมนานเหมินท์ จากหนังสือมหาวิทยาลัย ตุลาคม พ.ศ. 2483

เรื่องคำไพร่หรือคำตลาตนี้เอง ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกอดทนาระอาใจมากก่อนจะเขียนเรื่องนี้ขึ้นได้ ท่านทั้งหลายเคยอ่านเรื่องศรีธนญชัยกันแทบทุกคนแล้ว คงจะจำได้ว่ามีตอนหนึ่งพระเจ้าแผ่นดินอยากจะล้อและลองปัญญาศรีธนญชัย จึงทรงจัดส่งแกงแฉ่งไปประทานศรีธนญชัยกิน เมื่อศรีธนญชัยได้รับพระราชทาน แล้วก็ลองพระราชศรัทธาจนอึ้งหน้าโดยพาชื้อถือว่าเป็นของพระราชทาน ครั้นมารู้เรื่องเอาตอนหลังก็ยอมจะฉุนเพราะเสียรู้ เลยอยากแก้เผ็ดเต็มประดาถึงกับไปเที่ยวหาขี้แฉ่งมาปั้นเป็นแท่งยาว ๆ ทำนองดินสอแล้วเก็บติดตัวไว้ ครั้นวันหนึ่งได้โอกาสดี พระเจ้าแผ่นดินกำลังทรงพระอักษรอยู่แต่ไม่มีดินสอ (หรือดินสอแท่งที่ทรงใช้อยู่ขณะนั้นทุไปก็ไม่ทราบ) จึงทรงเรียกหาดินสอใหม่ ศรีธนญชัยจึงถือโอกาสถวายดินสอกำมะลอของตนเมื่อพระเจ้าแผ่นดินทรงใช้ก็หาเขียนออกไม่ จึงต้องใช้วิธี “จิ้มเขพะในพระโอษฐ์” จิ้มพระเขพะก็แล้ว กัดด้วยพระทนต์ก็แล้วหาใช้เขียนได้ไม่ จึงทรงถามศรีธนญชัยในทำนองว่า อ้ายชัยดินสอเองเป็นอย่างไรไปเล่าจึงเขียนไม่ติด ศรีธนญชัยก็เลยทูลท้าวความไปถึงเรื่องแกงแฉ่ง และทูลต่อแก้เผ็ดเสร็จไปแล้วก็หมดเรื่องกัน ถ้าผู้แต่งเรื่องศรีธนญชัยเป็น “ผู้ดี” แท้ ก็คงจะไม่กล้าใช้คำว่าขี้แฉ่งต้องแผลงไปเป็นมูลแฉ่งอะไร ไปตามทำนองพลิกมุลนกลมลุนอะไรไปเสีย ซึ่งเมื่อฟังดูก็ขัดหูขอบกล

ต่อไปนี้จะขึ้นเรื่องใหม่เสียที ท่านทั้งหลายที่ชอบอ่านข่าวสารการเมืองฝรั่งสมัยก่อน ๆ ก็คงจะทราบกันดีว่าพระเจ้าไกเซอร์ของเยอรมัน ไกเซอร์ที่ใคร ๆ ก็รู้จักไม่ใช่ไกเซอร์องค์อื่น และพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 ของอังกฤษนั้น ถ้าหากจะพูดทางลำดับญาติก็เป็น “พระประยูรญาติ” อย่างใกล้ชิดกัน แต่กษัตริย์สองพระองค์นี้อยู่ในฐานะที่เรียกได้ว่ายิ่งกว่าขี้มนกับปูนเสียอีก ทางอังกฤษมักจะหาว่า พระเจ้าไกเซอร์หยิ่งและทรงอิจจาพระเจ้าเอ็ดเวิร์ด แต่ทางเยอรมันก็หาว่าพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดนิยมฝรั่งเศส และเกลียดเยอรมัน จึงเป็นเหตุให้ “รักฉันทญาติ” แปลไปว่า “อาฆาตฉันทศัตรู” ไปได้ ถ้ามีโอกาสพบกันแล้วก็มักจะมีการกะแนะกะแหนเหน็บแนมแกมล้อกันอยู่เสมอ ดังที่ปรากฏว่า ครั้งหนึ่งพระเจ้าเอากุสต์แห่งประเทศแซกซันนี่ซึ่งเป็นแคว้นหนึ่งในอาณาจักรเยอรมัน ได้ทรงเชิญพระเจ้าไกเซอร์และพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดไปล่าหมีป่ากันเล่น ในขณะที่พักค้างอ้างแรมกันอยู่ในป่า ได้เกิดมีการสนทนาถึงเรื่องอาหารของชาวเอสกิโมกันขึ้น พระเจ้าไกเซอร์ทรงกล่าวว่า ชาวเอสกิโมนั้นนอกจากจะกินแมวน้ำและเปลวปลาวาฬแล้ว ยังแถมเนื้อหมีและเนื้อหมาเข้าไปด้วย ตอนนั้นพระเจ้าเอากุสต์และพระเจ้าเอ็ดเวิร์ด จึงทรงค้านขึ้นว่า ชาวเอสกิโมคงไม่หึกไม่ผันไปที่จะกินเนื้อหมาเป็นแน่ เพราะหมาเอสกิโมเป็น

สัตว์มีค่าและหายาก ใช้เป็นพาหนะได้ในย่านแถบขั้วโลกดีกว่าที่จะเอามารีดกันเล่นง่าย ๆ นอกจากนี้ พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดยังทรงแถมต่อไปด้วยว่า หม่าเอสกิโมนั้นมีแต่กระดูกหุ้มหนังเท่านั้น จะเอาอะไรมารีดได้เลยมีการโต้เถียงหาพวกสนับสนุนกันใหญ่ ข้าราชการบริพารทั้งหลายส่วนมากเป็นคนของพระเจ้าเอากุสต์ ต่างก็เห็นพ้องกับนายของตนว่าเนื้อหม่านั้นกินไม่ได้แน่ทีเดียว

รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งเมื่อนักล่าสัตว์เซลยัคคีเหล่านี้ได้ไปถึงที่พักก็เห็นมีกวางขนาดย่อม ๆ ตัวหนึ่ง ซึ่งถูกกำลังย่างบนไฟถ่านมีน้ำมันหยดซ่า ๆ ไฟลุกส่งกลิ่นเตะจมูกหอมน่ากิน ทำให้ใคร ๆ ที่อยู่บริเวณแถวนั้นพากันน้ำลายไหลสอ ๆ ไปตามกัน พระเจ้าไกเซอร์ทรงออกตัวแต่ต้นว่าไม่สู้สบายจะเสวยได้แต่ผักเท่านั้น ส่วนพระเจ้าแผ่นดินอีกสองพระองค์ และเจ้านายที่ตามเสด็จนั้นเสวยกันอย่างเต็มที่ และเมื่อเสร็จแล้วก็ยังมีเบียร์บาว่าเรียและไวน์อย่างดีล้างคอกันอีก เมื่ออิมหนาสำราญดีแล้วพระเจ้าไกเซอร์ถามที่ประชุมว่าเนื้อกวางเห็นจะมีรสดีกระมัง ทุก ๆ คนในที่นั้นยกนิ้วฮ้อกันทั้งนั้น พระเจ้าไกเซอร์จึงทรงเปิดโปงออกมาว่า กวางตัวที่กินกันนั้นเป็นกวางชนิดไม่มีเขา หรืออีกนัยหนึ่งก็ว่าเป็นหมาชนิดใช้ล่าหมาป่านั่นเอง มกุฎราชกุมารบาร์วาเรียไม่ยอมเชื่อ ส่วนเจ้านายพระองค์อื่นก็ยังงงกันอยู่ ในที่สุดเมื่อตามตัวก็มาตามตากูกตกใจตัวส่งจังกกราบทูลว่าตนได้รับพระบัญชาจากพระเจ้าไอษฐ์พระเจ้าไกเซอร์ให้ลอกหนังและย่างหมาด้วยมือของเขาเอง

พอได้เรื่องกันเท่านี้พระเจ้ากรุงแซกซันนี้ก็ทรง “รากันไม่ทนได้” มกุฎราชกุมารบาร์วาเรียทรงเรียกบ่าวไพร่ให้เก็บข้าวของเตรียมตัวเดินทางกลับทันที ส่วนพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดนั้นทรงเฉยและปรนนิบัติพระเจ้ากรุงแซกซันนี้ที่ยังไม่หายวิงเวียน ในที่สุดก็พากันประโลมประเล้าให้มกุฎราชกุมารบาร์วาเรียเปลี่ยนพระทัยเลิกกลับเสียได้ เรื่องก็เลยสงบกันเท่านั้นเฉพาะวันนั้นต่อมาอีกหลายวันมีข่าวว่าวันหนึ่งพระเจ้าไกเซอร์ทรงสร่งน้ำอยู่ ก็มีเสียงร้องโวยวายในห้องสร่ง และพระเจ้าไกเซอร์ทรงเผ่นออกมาทั้ง ๆ ที่กำลังทรงเครื่องแบบธรรมดาอยู่และรับสั่งลั่นไปว่ากูใหญ่ ๆ อย่างละล่าละลึก ในที่สุดสืบสวนได้ความว่าพระเจ้าแซกซันนี้ พระเจ้าเอ็ดเวิร์ด และมกุฎราชกุมารบาร์วาเรียได้ทรงจ้างให้คนดันห้องสร่งแอบเอาปลาไหลใส่ไว้ในเหยือกน้ำที่ใช้รดพระเศียรล้างวรกายเมื่อออกมาจากถังอาบน้ำ

เรื่องที่เขาเล่ามาก็จบแค่นี้เอง แต่เรื่องนี้ก็ไม่น่าจะมีอะไรนักแต่พอ ข้าพเจ้าปรึกษากับท่านอาจารย์ทางภาษาไทยหลายท่านว่า ถ้าเขียนเรื่องนี้จะให้ชื่อว่า “พระเจ้าแผ่นดินกินหมา” น่าขันไหม ทุกท่านก็ว่า “อย่างนะคุณ” หรืออะไรทำนองนั้น ข้าพเจ้าก็เลยตามต่อไปว่า ถ้าเรื่อง

เนกฺสกินหมา หรือสุลต่านพาลกินสุนัข อะไรทำนองนี้จะเป็นวีกรรมหรือปากกกรรมเท่าเดิมไหมล่ะ ก็ได้ความจากบางท่านว่า ถ้าเป็นใครที่นอกเรื่องไปหรือเป็นผู้ที่เราไม่นับถือแล้วก็ไม่เป็นไรนัก แต่คำว่า “กิน” เป็นคำสามัญเกินไป ส่วนคำว่า “หมา” นั้นเป็นคำหยาบไม่ควรใช้

ในเรื่องคำราชาศัพท์ของเราที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้ ความมุ่งหมายก็เพื่อเป็นการยกย่องพระเจ้าแผ่นดินซึ่งเป็นประมุขของชาติ อายากจะให้เด่นชูเชิดยิ่งกว่าคนอื่น ๆ ทั่ว ๆ ไป เพราะฉะนั้น จึงได้พยายามหาคำที่มาจากเขมรหรือบาลีสันสกฤตเข้ามาเพื่อเพิ่มความไพเราะและดูให้ขลังขึ้น หากจำเป็นต้องใช้คำธรรมดาาก็เติมคำว่า “พระ” หน้าคำนาม หรือคำ “ทรง” ที่หน้ากริยาเข้าไปให้เป็นที่สังเกตได้ว่าเป็นการบ่งถึงผู้เป็นเจ้าของเป็นเจ้านายเป็นเจ้าของสิ่งหรืออาการเหล่านั้น แต่การตั้งศัพท์เพื่อยกย่องประมุขของชาติซึ่งก็เป็นสิ่งที่น่าสรรเสริญนั้น ก็ไม่ควรจะให้เป็นโอกาส ลบล乎ลุดถูกภาษาไทยของเราถึงจะถูก คำเดิมของเรามีอยู่หลายคำ เช่น หมู หมา วัว ควาย อะไรเหล่านี้ เป็นคำที่สั้นพูดง่ายเขียนง่าย พูดแล้วก็เป็นที่เข้าใจกันในระหว่างคนไทยทั่วไปทั้งภายในและภายนอกพระราชอาณาจักรไทยเรา ไม่เห็นจะนำคิดให้เลยเถิดไปว่าเป็นของน่าอัปยศขายหน้าหรือเป็นของบาปหยาบช้าภาษาไพร่อะไรไปไม่ “หมู” ฟังดูก็รู้สึกวาสนิทกว่า “สุกร” เป็นไหน ๆ ท่านลองว่า “น้ำมันสุกร” ชี ชัดหูพิลึก แต่พอพูด “น้ำมันหมู” ใคร ๆ ก็ได้ “หมา” ใคร ๆ ก็ว่าหยาบแต่ “สุนัข” ว่าเป็นคำดี แต่ถ้าเราไปว่าใครเหมือนสุนัข เขาก็คงโกรธเท่า ๆ กับเราว่าเขาวัวคล้ายหมาอยู่นั่นเอง ยิ่งกว่านั้น เมื่อก่อนมีการเปลี่ยนชื่อเปลี่ยนเสียงกัน บางคนมีชื่อว่า “หมา” ซึ่งเป็นชื่อที่พ่อแม่ตั้งเรียกกันในครอบครัว หรือเป็นชื่อติดมาแต่เด็ก ๆ เช่น อ้ายหมา อีหมา ครั้นโตขึ้นก็เป็นนายหมา นางหมา แต่ถ้าใครลองอุตริไปเปลี่ยนเรียกเป็น นายสุนัข นางสุนัข เข้าดูซิโกรธเป็นฟินเป็นไฟหาว่าดูหมิ่นทีเดียว ชื่อคนไทยทางเหนือมีคำว่าหมาปนอยู่ด้วยมิใช่น้อยเช่น หมา หมาแดง หมาหลวง หมาน้อย ชีหมา หมาเลีย ฯลฯ ดั่งนี้ยอมแสดงให้เห็นอยู่ว่าเสียงของคำเห็นจะไม่สำคัญเท่าความหมายของคำนัก โบราณเราก็เรียกจ้วงกันทั้งนั้น แต่ภายหลังเราก็แผลงไปเป็นวัวเสียบ้างเรียกตามแขกว่า “โค” บ้าง ซึ่งก็ไม่เห็นว่าจะเพราะขึ้นหรือดีขึ้นแต่อย่างใดเลย ควายยิ่งแล้วใหญ่ เราเรียกกันว่ากระบือตามเขมร แต่เขมรก็คงลอกคำนี้มาจากมลายู ซึ่งแผลงไปเป็นภาษาสเปนว่า “คาราบาโอ” ไปได้อีก

ท่านที่เรียนภาษาอังกฤษใหม่ ๆ ก็มักจะเดือดร้อนเมื่อเรียนถึงวิธีที่ชาติอังกฤษเรียกเนื้อสัตว์ให้แผลงจากชื่อสัตว์ไปมาก เนื้อของหมูเรียกว่า pork เนื้อของวัว ox กลายเป็น beef

อะไรทำนองนี้ แต่เราอ่านประวัติศาสตร์แล้วก็พอที่จะเข้าใจว่า เมื่อชนชาตินอร์มันซึ่งมีพระเจ้าวิลเลียมผู้ชนะศึกยกข้ามไปตีอังกฤษแตกจนสามารถปราบดาภิเษกเป็นพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษได้แล้วชนชาติเหล่านี้ก็พากันเหยียดชาวพื้นเมืองอังกฤษว่าต่ำช้าสาทรณ กิริยามารยาทก็หยาบคายภาษาก็ไม่สุภาพ จึงให้นำคำที่มีภาษาเป็นฝรั่งเศสเข้าไปใช้มากเพื่อจะแยกแ่งชั้นวรรณะในประเทศอังกฤษขึ้น เพราะฉะนั้นเมื่อผู้ตีอังกฤษยังถือว่าตนเป็นผู้ตีแปดสาแหรกจริง ๆ เพราะบรรพบุรุษของตนตามเสด็จมา “ตะเภาดียว” กันกับพระเจ้าวิลเลียมแล้ว ก็คงยังนิยมใช้คำที่พวกตนนำเข้ามา จนในที่สุดคนอื่น ๆ ก็ต้องตามอย่างนิยมใช้กันไปเอง การที่ผู้ตีอังกฤษชาวนอร์มันซึ่งเชื้อชาติเดิมของเขาไม่ใช่พวกเดียวกับชนชาวแองโกล-แซกซัน ผืนใช้คำเดิมซึ่งมาจากภาษาฝรั่งเศสปนภาษานอร์มันที่ติดตัวเข้าไปนั้น ก็พอจะเห็นได้ว่าเขาทำเช่นนั้นเพราะเขารักวัฒนธรรมและภูมิธรรมเดิมของเขา เช่นเดียวกันที่ชาติอริยกะยกเข้ามาอยู่ในมัธยมประเทศก็ได้นำภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีมาใช้ และตั้งการแบ่งชั้นวรรณะเพื่อมิให้เจ้าของท้องถิ่นเดิมเข้ามาปะปนทางสายโลหิตได้ง่าย ๆ คนอังกฤษที่เขาสามารถจะสืบสาวทราบว่าต้นวงศ์สกุลของเขาเป็นตระกูลนอร์มันก็ย่อมรู้สึกทงงตัวว่าพื้นเพของตนสูงมาแต่เดิม ทางเมืองไทยเรานอกจากตระกูลขุนนางแล้ว ก็ยากที่จะสืบถอยหลังไปไกล ๆ ได้นัก ชาวอเมริกันซึ่งถ้าดูตามผิว ๆ ก็แสดงตนว่าเป็นผู้นิยมลัทธิประชาธิปไตยแท้ ทำเป็นไม่ถือชาติเชื้อวงศ์เป็นเอกสิทธิ์ปรีมสิทธิอะไร แต่ถ้างเกตให้ดีก็เห็นว่า การนิยมลัทธิไม่ถือเชื้อกตเถล่านั้น ก็คือปมด้อยอันหนึ่งของอเมริกันเองทำนองเดียวกับปมด้อยของสุนัขจิ้งจอกที่หางด้วนเพราะถูกกับจับเอาในนิทานอีสป เกิดมานิยมชมชื่นในภาวะไม่มีหางของตนโดยที่เห็นว่าหางไม่มีประโยชน์อะไรเก็บไว้กับตัวก็หนักแรงเสียเปล่า ๆ เพราะคนอเมริกันเองก็พยายามจะสืบสาวบางทีก็ให้สินบนหรือรางวัลแก่ผู้สืบสาวเรื่องตระกูลต่าง ๆ ให้เห็นว่าบรรพบุรุษของตนเป็นผู้ที่ได้โดยสารตะเภ “เมย์เฟลาเวอร์” ข้ามไปตั้งรกรากอยู่ในอเมริกา ผู้ใดถ้าแสดงได้ว่าเมื่อตนมีสายโลหิตมาจากพวกเมย์เฟลาเวอร์นี้แล้ว ก็ถือได้ว่าเป็นตระกูล “แปดสาแหรก” แท้ นอกจากนี้ทุกคราวที่ทางราชสำนักอังกฤษมีงานสมโภชสังนิบาตแล้ว มักมีสตรีอเมริกันมากต่อมากที่พยายามกระเสือกกระสนตะเกียกตะกาย ขอให้ผู้ตีและผู้ตีตกยาก อังกฤษช่วยนำเข้าถวายตัวต่อพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษโดยถึงกับยอมเสียค่าสินน้ำใจอย่างแรง ๆ ซึ่งเราทำในประเทศไทยแทบจะไม่เชื่อว่าจะมีคนบ้าพอที่จะลงทุนลงแรงบุกน้ำข้ามทะเลมาเพื่อถวายตัวเป็นพิธีภายในเวลาไม่กี่วินาทีที่ตน “ถอนสายบัว” เฉพาะพักตร์พระราชินีอังกฤษแล้วพอลงถึงอเมริกา ตนจะก็ได้แสดงว่า ถึงตนจะเป็น “กา” หน้าก็เป็น “เหม” ไปแล้ว

การที่คนอังกฤษเขามาภูมิภาคภูมิใจในตระกูลของเขาก็ดี การที่ “ผู้ดี” อเมริกันพยายามจะป็นปายขึ้นมาก็ดีก็เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเขายังเป็นปฤษฎกันอยู่ แต่ในหมู่คนไทยเราร่วมกันเอง พระพุทธศาสนาของเราเป็นสิ่งที่ช่วยทำลายการตั้งชั้นวรรณะอย่างมากมาย ลูกบ่าว-ลูกทาสแต่โบราณเมื่อเข้าไปอยู่ในกาสาฬพัศตร์แล้ว ความดุฎกดูหมิ่นเหยียดหยามก็หายไปเพราะตนมีสมญาใหม่ ถือกันว่าเป็น “สมญาเอารสทศพล” เป็น “เนื่อนาบุญอันไพศาลแด่โลกย์” ไปเสียฉิบ ฝรั่งเองก็เคยสรรเสริญไทยเราว่า เป็นชาติเดียวเท่านั้นที่เป็นผู้รักและนิยมบุคคลโดยคุณวุฒิและคุณสมบัติของเขาเองมากกว่าคุณสมบัติที่จะได้มาโดยสายโลหิต เป็นต้นว่าเจ้าก็นิยมมีหม่อมเป็นไพร่ นายกับบ่าวก็มักไม่ค่อยรังเกียจกันเมื่อต่างเพศ เด็ก ๆ ก็ชวนเล่นกันปะปนกันโดยไม่มีเตียดฉันท์ประการใด ไพร่ตระกูลต่ำก็สามารถเขิบฐานะขึ้นถึงชั้นเสนาบดีได้ ซึ่งในประเทศอังกฤษเองก่อนที่พรรคกรรมกรมีอำนาจแล้วตำแหน่งเสนาบดีและตำแหน่งการเมืองการทูตที่สำคัญ ๆ แล้วย่อมเป็นเอกภพของผู้มีตระกูลและผู้ดีเท่านั้น เพราะฉะนั้น เมื่อท่านเพิ่งถึงถึงคุณสมบัติประชาธิปไตยซึ่งเป็นคุณธรรมประจำชาติไทยแล้ว จึงอดที่จะพิศวงไม่ได้ว่าก็เมื่อเรามีของดีแล้วทำไมถึงจะต้องเอาราคีมาปกคลุมเล่า

เรามีภาษาที่ดีที่กะทัดรัดไม่รุงรัง ทำไมเราจึงพากันเหยียดค่าเดิมของเราเสีย แล้วยไปยืมเอาคำเขมรหรือคำของแขกซึ่งเคยผ่านลัทธิทางวัฒนธรรมและทางการเมืองมาคลุมเราไว้เป็นเวลานานมาใช้ ถ้าเขมรหรือแขกเขาประสงค์จะให้เราใช้คำของเขาเพราะเขาคิดว่าเรา นั้นก็น่าจะเป็นความรู้สึกเอาแต่ดีข้างเดียวของเขา แต่ไทยเราไม่น่าจะไปรับรองความเห็นข้างเดียวของเขาเลย เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วทำไมเราจึงจะต้องยืมเอาคำของเขามาเช็ดชุกกอกอดไว้เพื่อจะได้แสดงว่าคำ “ของเขานั่น” นั้นเป็นของผู้ดีแท้ควรจะทำกันเล่า ท่านลองเดินทางไปในหมู่ชนเชื้อชาติไทยในที่ต่าง ๆ ตั้งแต่ทางเขตเชียงตุง เชียงรุ่ง สิบสองปันนา อะไรแถวนี้แล้ว หากท่านเดินสะดุดเอาหินเข้า ท่านก็จะไม่พูดว่า “เจ็บเท้า” เป็นแน่ เพราะถ้าพูด พวกพี่น้องร่วมเชื้อร่วมชาติก็คงฟังไม่ออกถ้าท่านบอกว่า “เจ็บตีน” แล้วยังคงมีผู้เข้าใจมากกว่าร้อยละเก้าสิบเป็นแน่ “ตีนเขา” ฟังดูก็ไม่หยาบคาย แต่ทำไมตีนเราดี ๆ กลับเป็นของหยาบได้ ก็สควิสัยที่จะเข้าใจ ถ้าท่านถามหนทางกับคนในกรุงบางที่เขาจะบอกกับท่านว่าให้ไปตรง ๆ แต่คนไทยจริง ๆ ในเขตเดิมของเราจะไม่พูดภาษาอย่างนี้เป็นอันขาด เขาจะบอกให้ท่านว่าให้ “ไปชื้อ ๆ” ซึ่งเป็นภาษาไทย แต่ตรงเป็นภาษาไทยผู้ดีที่นิยมลัทธิอื่น ถ้าท่านอยากจะกลับเขาก็คงไม่รู้ แต่ถ้าท่านบอกว่าจะ “พลิก” (พลิก) หรือจะ “เมื่อ” เขาจะรู้ทันทีที่ความจริงไทยเรา “กลับ” ก็แปลว่า “พลิก” แต่เราเอามา

ใช้ในการพลิกสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ ส่วน “เมื่อ” ซึ่งแปลว่ากลับนั้น ของเราชักจะเลื่อนไปหมด หากไม่อ่านลิลิตพระลอกันแล้วก็คงหาคำแปลไม่พบเพราะมีตอนหนึ่งว่า “หากพระเมื่อแมนเมืองฟ้า เมื่อจะเป็นข้าผู้ใด” การพยายามจะใช้ศัพท์ใช้แสงให้ถูกต้องสมเป็น “ผู้ดี” แท้เลยทำให้เกิดมีคำแปลก ๆ เป็นต้นว่า ศีรษะแม่เท้า ศีรษะแม่มือ ฯลฯ ซึ่งถ้าจะคิดดูดี ๆ ก็น่าจะเรียกว่า เป็นคำ “จัญทาล” เพราะทั้งทางพ่อและทางแม่ของคำแสดงให้เห็นว่ามาแต่คนละวรรณะเสียแล้ว

คำว่า “กิน” อย่างหนึ่งเป็นคำของชนชาติไทยทุกหมู่ทุกเหล่าทุกถิ่นทุกแคว้นใช้เหมือนกันหมดทั้งนั้น มาบัดนี้การ “รับประทาน” “รับทาน” “รับ” “ทาน” และอะไรทำนองนี้ พอใครพูด “กิน” ขึ้นมาผู้พูดก็มักหันไปมองคล้าย ๆ กับว่าคนที่พูดนี้ “ขุดมาแต่ไหนกันหนอ” ท่านขึ้นบ้านไทยในชนบทต่าง ๆ คำแรกที่เขาจะทักทายปราศรัยแสดงไมตรีจิตต่อท่านก็คือจะถามว่า “กินข้าวแล้วหรือยัง” ซึ่งท่านก็ควรจะตอบว่า “กินดีแล้ว” หรือ “กินอิ่มหน้าแล้ว” อะไรทำนองนี้ แต่ถ้ามีท่านผู้ใหญ่มาเชิญท่านไปกินอาหารโดยผู้ใหญ่เป็นผู้เลี้ยง ท่านก็ควรบอกผู้ใหญ่ผู้นั้นว่า ท่านมา “รับประทาน” อิ่มหน้าด้วยความขอบคุณ หรือถ้ามีใครมาจากทางไกลมาเยี่ยมท่าน ๆ ยกสำรับมาเลี้ยงเขา ๆ ก็ควรว่า เขารับทานด้วยความเอร็ดอร่อย แต่ถ้าท่านไปร้านอาหารซึ่งท่านจะต้องชำระสตาจ์ที่หลัง เมื่ออาหารมาตั้งอยู่บนโต๊ะแล้วท่านก็ลงมือกินทันที ท่านไม่ได้รับประทานหรือรับทานอะไรหมด เพราะเจ้าของร้านก็ไม่ใช่อนาถบิณฑิกเศรษฐีจะทำให้กินเปล่า ๆ เจ้าของร้านก็ต้องทำมาหากินด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนตามรัฐนิยมอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นท่านจึง “กิน” ไม่ใช่รับทานเลย* เพราะฉะนั้นจึงเป็นที่หวังใจว่าในการที่จะผังรากวางรูปหลักภาษาไทยขึ้นใหม่ ภาษาไทยพื้นเดิมของเราคงจะได้รับการฟื้นฟูเกียรติให้สมกับความสำคัญสำคัญของภาษาของเราเอง ส่วนราชาศัพท์ก็ควรจะใช้ในที่ที่เหมาะสมควรจะใช้เช่นเดียวกับเราเลือกใช้โอกาส แต่งเครื่องแบบเต็มยศ ครึ่งยศ แบบปกติ หรือแต่งตัวปกติธรรมดา ส่วนศัพท์ที่ตั้งกันขึ้นเพื่อใช้ในการแบ่งชั้นวรรณะหรือแบ่งคนไทยออกเป็นเหล่าเป็นหมู่ไปว่า เป็นไพร่ ผู้ดี กุฎุมพี และเทวดานั้น หากมีการจำกัดหรือลดไปได้ยิ่งมากเท่าใดก็ยิ่งจะดี คำใดที่หยาบโลนก็น่าจะตัดออกเสียเลยทำให้เป็น “ตะบูน” ไป ไปเสียแต่คำที่ไม่หยาบช้าเสียหายในตัวของมันเองก็ไม่ควรจะถูกถ่วงด้วย “ปมด้อย” ทำให้กลายเป็นคำต่ำช้าไป

ไหน ๆ พุดมาเป็นคั้งเป็นแควแล้ว หากจะเลยเถิดเลี้ยวไปอีกหน่อยก็คงจะไม่ผิดแปลกอะไรไปนัก ผู้ที่อุตสาหะอ่านมาถึงนี้แล้วก็คงจะไม่รังเกียจที่จะอ่านต่อไป แต่ส่วนผู้ที่ห่มนัส

---

* เรื่องนี้เขียนก่อนที่ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องให้ใช้คำว่า “วันเกิด” แทนคำว่า ประสูติวันชาติฯ

ก็คงเปิดข้ามไปเสียนานแล้ว เพราะฉะนั้นคงจะไม่เสียหายกับผู้ใดที่จะพูดถึงเรื่อง “คำ” ต่อไป

ภาษาไทยเป็นภาษากวีแท้ เพราะเป็นภาษาที่ไพเราะฟังเพื่อยอดมไปด้วยคำที่มีความหมายคล้าย ๆ กัน และมีคำต่างด้าวที่เข้ามาปะปนกับภาษาของเราอีกจนในที่สุดแทบจะแยกไม่ออกว่าคำไหนคำไทย คำไหนคำต่างประเทศ คนไทยเราโดยนิสัยก็นิยมคำสละสลวยยืดยาว เติมชนิดปะติดหน้อยเข้าไปจนได้ เมื่อเราจะพูดถึงที่ดินสำหรับกสิกรรมเราก็มักว่า “เรือกสวนไร่นา” ถ้าพูดถึงสวัสดิมงคลเราก็ว่า “ช้างม้าข้าคน” เขาใจดีเราก็ว่า “ซาบซึ่งตรึงใจ” จนในที่สุดถ้าเรารู้สึกหัวใจพริ่นเกรงเพราะการกระทบกระทั่งบางอย่างเราก็ว่า เรารู้สึกสะท้อนใจและสะท้อนใจเพราะความสะท้อนใจที่ได้รับจากสิ่งนั้น

กวีไทยเมื่อรู้นิสัยไทยก็ชอบเล่นคำหวนไปหันมาฟังดูก็เพราะ ดุมีจังหวะอ่านแล้วพลอยรู้สึกตื่นไปด้วย เช่นพอทหารไทยประอาวุธกับทหามอญทหาม่าเข้า กวีท่านก็ว่า “ประทหามัญ ประทหันทพมาขับทหอยกล้าเข้าแทง ขับทหอยแข็งเข้าฟัน” ในตะเลงพ่าย หรือไม้ก็ตามแบบพระลอ ซึ่งผู้แต่งหนังสือตะเลงพ่ายถือเอาเป็นแบบฉบับว่า “ข้างซ้ายเร่งมาหนา ข้างขวาเร่งมามาก” เป็นต้น แต่ในที่สุดเมื่อเล่นไปเล่นมาก็เลยเล่นเอาเถิดกันใหญ่ขอให้ได้เสียงก็แล้วกัน ความหมายจะเป็นอย่างไรก็ช่างมันเอาเสียงเป็นใหญ่เพราะผู้อ่าน ๆ แต่ไม่คิดหรือคิดแต่ไม่ตรอง จนในที่สุดเราเลยได้คำเรียงเป็นกลบทเล่นตัวอักษรไปเช่น “ปรางปริงปรงปรูเปล้า” หรืออะไรทำนองนี้ ซึ่งถ้าเราจะมาลองนั่งพิจารณาเหตุทั้งศัพท์และคุณภาพที่เป็นจริงแล้ว ปาไคที่มีมะปราง มะปริง ต้นปรง ไม้ปรู และต้นเปล้าขึ้นติด ๆ กันแล้ว ก็คงเป็นปาที่แปลกประหลาดหรือไม่ก็ไปพบปาซึ่งมีนกอยู่เรียงรายอยู่ตามตัวอักษร เช่น “แขกเต้ากระเด็นกระตัว จิวเงือกง้ง บังรอกกระจอกกระจิบกระจาบ” ก็คงเป็นสิ่งที่มหัศจรรย์มาก ซึ่งถ้าหากไม่มีใครเล่นอุตริแล้วก็คงหาไม่ได้ เจ้าพนักงานปาไม้ที่ออกตรวจป่าตั้งแต่หนุ่มจนแก่ก็คงไม่เคยมีใครได้พบอย่างนี้เป็นแน่ เขาเล่าว่าเมื่อครั้งสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จประพาสสมณทลปักษ์ใต้ได้เคยทรงปรารภนาจะยิงนกอะไรเล่นบ้าง พอวันรุ่งขึ้นเจ้าเมืองและเทศาภิบาลได้เชิญเสด็จพระองค์ไปประทับที่ข้างน้ำแห่งหนึ่ง แล้วในไม่ช้าก็มีสวะลอยมาเป็นครั้งคราว และทุก ๆ ที่ที่สวะลอยมาก็มักมีนกเกาะบนสวะมาด้วยเสมอ ๆ ยิ่งเท่าใดก็ได้เพราะเชื่องมากไม่พยายามบินหนีเสียเลย ในที่สุดเมื่อคนลงว่ายน้ำไปเก็บนก ถึงได้ทราบว่ พวกเจ้าเมืองได้แอบไปสั่งให้ราษฎรออกจับนก แล้วขึ้นอยู่เหนือหน้าเอนกผูกติดกอสวะปล่อยมาเป็นระยะ เพื่อให้เป็นที่ผลิตเพลินพระราชหฤทัย แต่ก็ไม่ทราบว่าจะทรงโปรดหรือทรงกริ้วประการใดในการที่ทรงถูกดัดเช่นนี้ พูดถึงเรื่องจะเอาใจเจ้านายแล้วก็

เลยทำให้คิดเลยไปถึงวลีฝรั่งเศสตอนหนึ่งที่เรียกว่า “หมู่บ้านของโปเตมกิน” (Potemkin's Village) ซึ่งโปเตมกินต้องการจะตบตาหลอกพระนางแคทรีนที่ 2 มหาราชินีรัสเซีย จึงให้สร้างเมืองกำแพงสองข้างทางที่จะเสด็จผ่านไปโดยใช้วัสดุสร้างบ้านทำนองเดียวกับที่ศรีธนญชัยเราได้สร้างเจดีย์แข่งขันกับพม่า เมื่อรถพระที่นั่งผ่านไปเร็ว ๆ ก็ทำให้รู้สึกที่กำลังผ่านบ้านเมืองที่หมดจดงดงามสะอาดตาแล้วก็แล้วกัน

พอเขียนเช่นนี้นักกวีนักวรรณคดีก็จะร้องว่า แล้วกันซิคุณ ขึ้นเอาความจริงไปเขียนมันก็เป็นรายงานเดินทางร้อยแก้วไปซิ ไม่ใช่หน้าที่ของกวีจะต้องเอาใจใส่ต่อความจริง หรือจะต้องพูดตามที่ตาตนเห็นกวี เขาใช้มโนภาพต่างหากอะไรทำนองนี้ ซึ่งถ้าเราจะวิเคราะห์ดูจริง ๆ แล้วก็เห็นว่าคำคัดค้านเหล่านี้เป็นคำคัดค้านที่ใช้กันมาตั้งแต่พระเจ้าเหาแล้วไม่มีน้ำหนักเพราะรายงานเดินทางถ้าผู้เขียนมองเห็นความงามของธรรมชาติแล้วก็คงจะเขียนได้สละสลวยทีเดียว หรือบางทีก็ไม่สามารถที่จะบรรยายให้สมกับความงามจริง ๆ เสียอีกก็ได้ ลองดูห้องฟ้าก่อนเวลาจะขึ้นหรือจะตกแล้วเราก็จะเห็นว่างามเพียงใด หรือไม่ท่านที่เคยเห็นทะเลครั้งแรกความรู้สึกของท่านเป็นอย่างไร ถ้าท่านเอาความรู้สึกของท่านมาพรรณนาด้วยถ้อยคำได้อย่างที่ท่านรู้สึกแล้ว ภาพพจน์นี้เป็นวรรณคดีที่มีค่ายิ่งกว่า “กลบทเล่นตัวอักษร” เป็นไหน ๆ คงเหมือนกับเงินแท้ที่เรียบ ๆ อยากรู้ก็คงจะดีกว่าเงินแดงที่มีลวดลายดอกเด่นเป็นแน่แท้ กวีบางคนก็อ้างว่า การเขียนนิราศต้องเล่นคำมิฉะนั้น จะเขียนไม่ได้ดี เช่นเมื่อพูดถึงนกแขกเต้าก็ต้องหันมายังต้นเต่าร้างพอได้คำว่าร้าง ก็ถึงค่อยเอาความนิราศร้างของตนเข้ามาเปรียบเลยเป็น “แขกเต้าขับเต่าร้างร้อง เหมือนร้างน้องมาหยารัศมี” ไป ถ้าเขียนรูปนี้ก็ย่อมจะพอมีการให้อภัยเพราะความรู้สึกของกวีพาไป (Poetical License) แต่ถ้าเป็นแต่เอานามนุกรมสัตว์นกหรือพืชมาเรียงกันต่อ ๆ พอให้มีสัมผัสแล้วก็เห็นว่าเหลวไหลทั้งเพ ผู้อ่านก็ไม่รู้เพราะใครเลยจะล่วงรู้ เมื่อไม่รู้ก็ไม่เล็งเห็น เมื่อไม่เห็นก็ชมได้แต่เสียง แต่ภาพในใจหาได้เกิดขึ้นไม่ ลงท้ายบทประพันธ์ที่มุ่งจะให้ เป็น “จินตกวีนิพนธ์” (Poetry) ก็จะกลีบกลายเป็นคำประพันธ์สำเนียงคำ (Verse) ไป

ตัวอย่างของกวีที่เป็นกวีแท้ บรรยายได้ด้วยคำง่ายอ่านได้เพราะแล้วความก็กระจ่างดีจนแทบจะใช้เป็นนิยายของสิ่งที่พรรณนาได้ก็คือ บทพระราชนิพนธ์ของเจ้าฟ้ากรมขุนเสนาพิทักษ์ ซึ่งเรามักจะคุ้นกับพระนามเดิมของพระองค์ท่านว่า เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์หรือเจ้าฟ้า “กุ้ง” นั่นเอง ผู้ใดเคยอ่านกาพย์ห่อโคลงเห่เรือหรือบทประพันธ์อื่น ๆ ของพระองค์ท่าน เช่น นันทโศภนันทสูตรคำหลวงหรือพระมัลลย์คำหลวง ฯลฯ แล้วก็คงสะกิดใจมาก เพราะทุกสิ่งที่ทรงประพันธ์

มีทั้งความสูงส่ง (Dignity) ความไพเราะและความงามธรรมชาติบวกกับความเรียบเรียงได้ดีกว่า
กวีอื่น ๆ มาก

ข้าพเจ้าได้ไปเที่ยวที่สวนสัตว์ในกรุงลอนดอนเมื่อสิบกว่าปีมาแล้วได้ไปพบนกชนิด
หนึ่งซึ่งอยู่ในตระกูลไก่ฟ้า (Phasianidae) ที่หน้ากรงมีชื่อว่า Argus Pheasant (Argusianus argus
argus) มีอยู่ตามประเทศไทยและมลายู นกไก่ฟ้าชนิดนี้มีแววแต่สีขาทำนองแวนกยูงชื่อฝรั่ง
ก็ใช้ชื่อยักษ Argus ซึ่งมีตำราย่อยหนึ่งไม่รู้จักกลับ จนกว่าจะถูกสะกดจิตด้วยดนตรีจึงเปลือตัว
ม่อยหลับไปถึงกับต้องถูกฆ่าตายในพิพิธภัณฑสัตว์ของคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ก็มี
ตัวแห่งสัตพไว้ตัวหนึ่ง มีป้ายชื่อติดว่านกหว้า พอนักนิรุกติศาสตร์ผู้หนึ่งได้ยินชื่อนี้เข้าก็คงจะ
ร้องว่า “ฮ้อ” ทันที เพราะคำว่าไก่ฟ้าก็ตี นกหว้าก็ได้ ไก่ขวาซึ่งเป็นนามของชาวเหนือเรียกนก
ตระกูลนี้ ก็มีรากอย่างเดียวกัน คำว่า “ฟ้า” “หว้า” “ขวา” ก็เป็นคำเดียวกันนั่นเอง แต่แผลง
ตัวอักษรตามทำนองกฎของกริมม์ (Grimm’s Law) ที่ท่านได้เคยปาฐกถาแล้วนั่นเอง ข้าพเจ้า
จะขอทูลเชิญเจ้าฟ้าธรรมวิเบศร์เมื่อสองร้อยกว่าปีแล้ว มาทรงบรรยายให้ท่านฟังว่านกหว้านี้
มีรูปร่างและมีนิสัยเช่นใด และดูเหมือนในวรรณคดีไทยก็จะมีแต่กวีผู้หนึ่งเท่านั้นที่กล่าวถึงนกนี้

นกหว้าหน้างามลาย	คือดาวรายพรายเพชรเพรา
ย่อมกินถิ่นลำเนา	หาคู่เกล้าเผ่าชมกัน
นกหว้าหน้าเปรียบแก้ว	ตรูเจลา
ตัวลายดาวพรายเพรา	เพชรหน้า
เที่ยวกินถิ่นลำเนา	เคยอยู่
เคียงคู่เกล้าเผ่าเหล่า	เก็บลิมเล็มกิน

(นิราศธารทองแดง)

เมื่อท่านอ่านแล้วก็จะเห็นได้ว่า กวีที่จริงแล้วเมื่อมองเห็นความจริงสิ่งใดก็สามารถ
จะเอาความจริงนั้นมาเรียบเรียงเข้าให้งดงามและกะทัดรัดได้ทั้งไพเราะไปในตัวด้วยเมื่ออ่าน
แล้วก็ได้ทั้งความรู้และความบันเทิงพร้อมกันไป การเก็บเอาแต่ชื่อมาเรียงกันเฉย ๆ ดังในพฤษชา
สัตวาทิภานันท์ ก็ดีแต่เพียงอวดเขาได้ว่ารู้คำมาก แต่เมื่อไม่มีคำอธิบายประกอบในที่สุดก็ไร้ผล
เพราะผู้อ่านเพียงแต่พบชื่อก็ยังไม่รู้ว่าเป็นอย่างไร สู้แต่หนังสือชนิดพฤษชาภิธานแห่งประเทศไทย
(Enurmeratio Flora Siamensis) ของศาสตราจารย์แคริบ (Professor Craib) แห่งมหาวิทยาลัย

เอดินเบอเรอ หรือรายชื่อสัตว์น้ำและปลาของ นายโชติ สุวัตถิ M.S. (Cornell) ก็ไม่ได้ เพราะถึงแม้หนังสือเหล่านี้เพียงแต่จะให้ชื่อวิทยาศาสตร์กำกับกับชื่อไทยแล้ว ถ้าเราเปิดดูตำราอื่นประกอบก็พอที่จะให้เรารู้เรื่องในสิ่งนั้น ๆ บ้าง มิฉะนั้น ก็จะเข้าเกณฑ์ที่ว่า งานที่รักที่อุตสาหะทำแล้วก็ไร้ผล (Love's Labour's Lost)